

Шиденко Віолета Віталіївна,

курсант 3-го курсу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент **Кришевич Ольга Володимирівна**

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ (СТ. 146-1 КК УКРАЇНИ)

Основним безпосереднім об'єктом цього злочину є воля особи. З об'єктивної сторони злочин виражається у таких формах:

1) позбавлення волі особи (арешт, затримання, викрадення або позбавлення волі в будь-якій іншій формі), поєднане з подальшою відмовою визнати факт такого позбавлення волі;

2) позбавлення волі особи, поєднане з подальшим приховуванням даних про долю такої особи чи місце її знаходження (ч. 1 ст. 146-1 КК України);

3) видання наказу чи розпорядження про позбавлення волі особи або про відмову визнати факт такого позбавлення волі або про приховування даних про долю такої особи чи місце її знаходження;

4) невжиття керівником, якому стало відомо про вчинене його підлеглими позбавлення волі особи, заходів для його припинення, поєднане з неповідомленням компетентних органів про цей злочин;

5) неповідомлення компетентних органів про злочин керівником, якому стало відомо про вчинене його підлеглими позбавлення волі особи, поєднане з подальшою відмовою визнати факт такого позбавлення волі або приховування даних про долю такої особи чи місце її знаходження; (ч. 2 ст. 146-1 КК України).

Позбавлення волі може полягати у триманні особи в місці, де вона взагалі не бажає або більше не бажає перебувати, або в примусі її в місце, яке вона не має змоги вільно залишити, хоча бажає цього.

Викрадення людини, тобто протиправне таємне або відкрите захоплення потерпілого, переміщення його з того місця, де він знаходився, та подальше утримання потерпілого викрадачем або іншою особою. Викрадення майже завжди супроводжується фізичним або психічним (погрози) насильством.

Під затриманням розуміємо процесуальний примусовий захід, який полягає у примусовому і короточасному (на строк не більше 72 годин) позбавленні особи волі і здійснюється: при провадженні

дівання або досудового слідства; за постановою органу дівання, слідчого чи прокурора; щодо особи, підозрюваної у вчиненні злочину, за який може бути призначене покарання у виді позбавлення волі; на підставах та в порядку, передбачених законом.

Під компетентними органами слід розуміти органи досудового розслідування і органи прокуратури, тобто органи, уповноважені розпочинати досудове розслідування після отримання заяви, повідомлення про злочин.

Підлеглою є особа, яка підпорядкована іншим певним особам, перебуваючи в залежності від них. Та чи інша особа може бути незаконно позбавлена волі, заарештована чи затримана в результаті вчиненні злочинів відповідних службових осіб, передбачених ст. 365, 371, 375 КК України. Відмежовувати діяння, які передбачені в ст. 146-1, слід насамперед за ознакою поєднання позбавлення волі з наступною відмовою визначити сам факт позбавлення волі або приховуванням даних про долю такої особи чи її місцезнаходження.

Отже, обов'язковим наслідком злочину, передбаченого ст. 146-1 КК України, є залишення потерпілої особи без захисту закону.

Така ознака насильницького зникнення, як приховувати дані про долю особи та місце її перебування, обумовлює визнати злочин триваючим. Тобто насильницьке зникнення у цьому випадку вважається вчинюваним доти, доки приховуються дані про долю чи місцезнаходження зниклої особи.

Суб'єкт злочину – спеціальний. Ним є представник держави, у тому числі іноземної держави (ч. 1), зокрема такий, що є керівником (ч. 2). Представники держави на відміну від керівників, здійснюють владу щодо невизначеного кола осіб. Проте згідно з п. 1 примітки до ст. 146-1 представником держави може виступати:

1) службова особа (при цьому, оскільки вона представляє державу, то йдеться саме про публічну службову особу);

2) особа або група осіб, які не будучи публічними службовими особами (це можуть бути службові особи підприємств, установ, організації, приватні особи)діють з дозволу, за підтримки або за згодою держави.

Керівником вважаються особа, яка уповноважена здійснювати організаційно-розпорядчі обов'язки і має стосовно визначених осіб той чи інший обсяг влади, який надає їй повноважень, тобто правову та/або організаційну можливість прямо чи побічно втручатися в законну діяльність підлеглих, віддавати їм накази та розпорядження, застосовувати до них заохочення і накладати на них дисциплінарні стягнення або порушувати клопотання про це перед старшим

керівником, вирішувати питання прийняття їх на роботу чи призначення на посаду або звільнення з роботи чи посади, а також брати участь у вирішенні цих питань.

У п. 2 примітки до ст. 146-1 КК України міститься визначення представників іноземної держави: а) особи, які діють як державні службовці іноземної держави; б) особи, які проходять військову службу у збройних силах, органах поліції, органах державної безпеки, розвідувальних органах іноземної держави; в) особи, які займають посади в будь-яких інших державних органах чи органах місцевого самоврядування іноземної держави, утворених відповідно до її законодавства; г) особи, які діють за наказом будь-яких зазначених вище осіб; д) представники нерегулярних незаконних збройних формувань чи озброєних банд або груп найманців створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією; е) представники окупаційної адміністрації РФ, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України; є) представники підконтрольних РФ самопроголошених органів, які узурпували надання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України.

Згідно із ст. 1 Закону України « Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» тимчасово окупованими територіями у Донецькій та Луганській областях на день ухвалення цього Закону визнаються частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль, а саме:

1) сухопутна територія та її внутрішні води у межах окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей;

2) внутрішні морські води, прилеглі до сухопутної території, визначеної пунктом 1 цієї частини;

3) надра під територіями, визначеними пунктами 1 і 2 цієї частини, та повітряний простір над цими територіями. Межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях, визначаються Президентом України за поданням Міністерства оборони України, підготовленим на основі пропозицій Генерального штабу Збройних Сил України [3].

Із суб'єктивної сторони злочин характеризується прямим або непрямым умислом.

Список використаних джерел

1. Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.12.2006.

2. Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» від 18.01.2018.

3. Закон України «Про правовий статус осіб, зникли безвісти» від 12.07.2018.